

เดริอ๋บ่าบส่งแเวดล๋อม

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ปีที่ 1 ฉบับที่ 4 พฤษภาคม - กรกฎาคม 2551

ถ้าไถยจะสูญสิ้น? ข้าว ทรัพยากร และอธิปไตยของชาวนา

สัมภาษณ์นางศวีวรรณ เทพสุทิน ผู้หญิงแถวหน้าของ ทส.	6
เปิดใจดาบวิชัย-พ่อสุดใจ “งานสิ่งแวดล้อมมีความสุขกว่าความตึง”	14
สัมผัสความคิด “ไม่เล็ก” ของเด็กค่ายรักษ์สิ่งแวดล้อม โรงเรียนปทุมคงคา	8-9
รู้จัก อบต.หัวดอน แม่แบบ “สีเขียว” องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น	16

สรุปข่าว

ฤดูฝนมาเยือน ฤดูหนาวใกล้เข้ามาแล้ว ชาวสวนผลไม้กำลังเก็บเกี่ยวผลผลิตกันอย่างคึกคักและครึกโครม วารสารเครือข่ายสิ่งแวดล้อมไม่ยอมตกกระแส รวบรวมเรื่องราวมาให้ผู้อ่านได้ร่วมตระหนักว่า สถานการณ์ข้าว ชวนา และทรัพยากรธรรมชาติท่ามกลางยุคทุนไร้พรมแดนและการแสวงหาพลังงานทางเลือกกำลังล่อแหลมยิ่งนัก ว่าประเทศไทยจะคงความเป็นประเทศ “ในน้ำมีปลาในนามีข้าว” และ ผู้ส่งออกข้าวอันดับหนึ่งของโลกได้หรือไม่ และหากจังหวะก้าวด้านนโยบายผิดพลาดอนาคตของข้าว ชวนา และระบบนิเวศต้องถึงจุดหักเหครั้งใหญ่อีกครั้ง หลักจากเคยเกิดขึ้นมาแล้วครั้งหนึ่ง สมัยปฏิวัติเขียวเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตแบบพึ่งตัวเองสู่การส่งออกเมื่อห้าสิบปีที่ผ่านมา

พลาดไม่ได้กับมุมมองด้านการบริหารและแนวคิดการฟื้นฟูพื้นที่ป่าขององคค์วรรณ เทพสุทิน รัฐมนตรีหญิงคนแรกของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ปิดท้ายด้วยเรื่องราวจรโลงใจของสองผู้อาวุโสผู้มีจิตอาสาอันยิ่งใหญ่อย่าง หมอวดีวิชัย สุริยทุท “คนบ้าปลูกต้นไม้” และพ่อสุดใจ ดีหมื่นไวย “นักอนุรักษ์แห่งต้นน้ำชี” แม้อยู่ต่างพื้นที่ต่างประสบการณ์แต่ “ผลึก” จากการทำงานเพื่อสังคมและปกป้องสิ่งแวดล้อมมาจนผ่านเลยวัยเกษียณต่างเหมือนกันว่า “การอยู่กับธรรมชาติ มีความสุขมากกว่าความโด่งดัง”

วารสารเครือข่ายสิ่งแวดล้อมพร้อมเป็นสื่อกลางนำเสนอเรื่องราวของคนที่มีความรักงานอาสาสมัครและรักงานด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งเพื่อเผยแพร่ผลงานเพื่อให้อุคนทำงานมีกำลังใจยิ่งขึ้น และเป็นช่องทางสร้างแรงบันดาลใจและเป็นตัวอย่างให้คนที่กำลังมองหาและลงมือกระทำให้สิ่งที่มีประโยชน์ต่อโลกที่เปราะบางและต้องการการปกป้องไว้

ทส.-ทบ.-ดีเอสไอ.ลุยล้าง “นายทุนรุกป่า” ไฟเขียวแปลงส.ค.1เป็นโฉนดได้ถึงปี 53

ที่มา www.matichon.co.th/ 28 พ.ค. 2551

กรม.รับทราบรายงานความก้าวหน้าผลการปฏิบัติงาน ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการตัดไม้ทำลายป่าแห่งชาติ (คปป.) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้จัดตั้งคณะกรรมการ 6 ชุด ลงพื้นที่ทั่วประเทศ โดยเฉพาะในพื้นที่วิกฤต ที่มีการเข้ายึดครองโดยผิดกฎหมาย โดยเฉพาะพื้นที่รอยต่อระหว่างป่าอนุรักษ์กับป่าสงวนฯ รวมถึงป่าชายเลน โดยเน้นมาตรการรื้อถอนและฟื้นฟูพื้นที่ที่ถูกบุกรุกแผ้วถาง ส่วนเรื่องปัญหาการออกเอกสารสิทธิในพื้นที่ทับซ้อนพื้นที่ป่าของกรมที่ดิน ขณะนี้กรมที่ดินได้เสนอแนวทางการเร่งรัดตรวจสอบการออกเอกสารสิทธิที่ดินทับซ้อนพื้นที่ป่า โดยเฉพาะปัญหากรณีการนำ ส.ค.1 ของที่ดินแปลงอื่นมาใช้เป็นหลักฐานในการออกเอกสาร โดยได้เสนอพระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2551 ซึ่งมีผลบังคับแล้ว โดยกำหนดให้ผู้มีหลักฐาน ส.ค.1 ต้องมายื่นขอออกโฉนดที่ดินให้แล้วเสร็จภายใน 2 ปี ตั้งแต่วันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2551-6 กุมภาพันธ์ 2553 หากพ้นกำหนดนี้ต้องนำคำสั่งศาลหรือคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลยุติธรรมมาใช้ประกอบในการออกโฉนดที่ดิน

เปิดบัญชี “ผัก-ผลไม้ไทย” ใกล้สูญพันธุ์

ที่มา www.khaosod.co.th 23 พ.ค. 2551

ในการประชุมเนื่องในวันสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพ ประจำปี 2551 ภายใต้หัวข้อเรื่อง “ความหลากหลายทางชีวภาพทางการเกษตร” ดร.ทรงพล สมศรี นักวิชาการ กรมวิชาการเกษตร กล่าวว่า ผักผลไม้พื้นเมืองของไทยมีแนวโน้มที่กำลังสูญพันธุ์หลายชนิด ทั้งจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงและประชาชนไม่เข้าใจและไม่เห็นความสำคัญ เนื่องจากเชื่อว่าไม่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ พี่ช้พื้นที่บ้านที่เสี่ยงต่อการสูญ

พันธุ์มี เช่น มะพูด มะดัน มังคุดบางสายพันธุ์ ลางสาด น้อยโหน่ง ลูกคุย ลูกพรวด ผลไม้ตระกูลเงาะ เช่น เงาะคอแลน หรือเงาะไม่มีขน สีส้มมัน (ลักษณะคล้ายลิ้นจี่) ส้มจุก ส้มแก้ว ส้มแขก ส้มมือ ทุเรียนพันธุ์ดั้งเดิมซึ่งเป็นต้นกำเนิดของทุเรียนพันธุ์นิยมในปัจจุบัน เช่น พันธุ์ทองสุก แม่พันธุ์ของทุเรียนพันธุ์ก้านยาว พันธุ์กำปัน แม่พันธุ์ของทุเรียนพันธุ์หมอนทอง พันธุ์ไม้ดอก เช่น หมอกมียวายที่ขณะนี้พบอยู่แห่งเดียวที่ จ.หนองคาย ชะมวง ซึ่งเป็นผักพื้นเมืองของชาว จ.จันทบุรี

ทช.เร่งออก พ.ร.บ.อนุรักษ์หาดทราย

ที่มา www.komchadluek.net 23 พ.ค. 2551

นางนิศการ ไชยศิริรัตน์ อธิบดีกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (ทช.) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กล่าวว่า ขณะนี้หาดทราย ชายทะเล ป่าพรุ ฯลฯ เสื่อมโทรมและมีการเปลี่ยนแปลงทางระบบนิเวศ ไม่มีการดูแลรักษาและควบคุมการใช้ประโยชน์ ทั้งเรื่องการแย่งชิงที่ดินชายฝั่งทะเลและการกัดเซาะชายฝั่ง เนื่องจาก มีกฎหมายเกี่ยวข้องหลายฉบับ เช่น พ.ร.บ. การประมง 2490 พ.ร.บ.ป่าสงวนแห่งชาติ 2507 พ.ร.บ.อุทยานแห่งชาติ 2504 พ.ร.บ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ 2535 และมีกระทรวงทำงานทับซ้อนกันหลายแห่ง เช่น กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและกระทรวงคมนาคม องค์การบริหารส่วนตำบล สำนักงานขนส่งทางน้ำ กรมโยธาธิการ อุทยานแห่งชาติ ทช.จึงเร่งออก พ.ร.บ.อนุรักษ์หาดทราย โดยปัจจุบันพื้นที่รอบอ่าวไทยมีการสร้างเขื่อนกันคลื่นและทรายขนาดใหญ่แล้วประมาณ 70 แห่ง และกำลังสร้างอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการกัดเซาะพื้นที่ข้างเคียงเป็นพื้นที่หลายสิบล้านไร่

ภาพปก: “หลังสู้ฟ้าหน้าสู้ดิน” ชวนาไทยยังคงเป็นกระดูกสันหลังของชาติที่ต้องแบกรับภาระอันหนักอึ้งต่อไป

ภาพ: กรีนพีซชมงคลสวัสดิ์ เหลืองวรพันธ์

วารสารเครือข่ายสิ่งแวดล้อม
ที่ปรึกษา มณฑิพย์ ศรีรัตน ทาบุญกาน อธิบดีกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, จตุพร บุรุษพัฒน์ รองอธิบดีกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, รัชณี เอมะรุจิ ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน **บรรณาธิการบริหาร** วีรวรรณ ปุณฺณสโร **กองบรรณาธิการ** กนิษฐา ทานเจริญ, อูมา ศรีสุข, วัฒน์ ทาเบ็งภาพ, กิตติ เพ็ญภาคกุล, เอกราช ขำมะโน, วรพจน์ จิว์ไม้นแดง, ปิยะลักษณ์ มั่นคง, อมรพันธ์ เลิศผลบุญ, กิตติพงษ์ แว่นจันลา, วันวิสาข์ สินทรัพย์ไพฑูริย์, อัศวเทพ ชันโบราณ, เพชร มาโนช, คณารักษ์ ปานประสงค์ **ฝ่ายศิลป์** ธนัท โสภณภักดิ์ ที่อยู่กองบรรณาธิการ ส่วนความร่วมมือและพัฒนาเครือข่าย สำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม 49 พระราม 6, ซอย 30 ถนนพระราม 6 กรุงเทพฯ 10400 โทรศัพท์ 02-2985647/ 02-2985649 โทรสาร 02-2985647 เว็บไซต์ www.envoice.com **ฝ่ายผลิต** หจก.สำนักพิมพ์ทางช้างเผือก 22/1020 ถนนรามคำแหง เขตห้วยหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240 โทรศัพท์/โทรสาร 02-379-5938 อีเมล milkywaypress@gmail.com

ชวานากับความหวัง

“ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว”

ข้าว... ทรัพยากร... อธิปไตยของชาวนา

เรื่อง: เสมอชน ธนภัก

ภาพ: กรีนพีซ/มงคลสวัสดิ์ เหลืองวรพันธ์

ข้าวราคาข้าวดิบตัวสูงขึ้นไปเป็นประวัติการณ์ ในฐานะที่เป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ที่สุดของโลก หลายคนฟังแล้วคงรู้สึกชื่นมื่นหัวใจ ชาวนาไทยจะได้ลืมตาอ้าปากกันเสียที แต่อย่าเพิ่งหลงเคลิ้ม คงต้องยอมรับความจริงอีกด้านหนึ่งว่า ปัจจัยการผลิต ไม่ว่าจะเป็นน้ำมัน ปุ๋ยเคมี ยาปราบวัชพืช ฯลฯ ก็ล้วนปรับราคานำหน้าไปก่อนแล้ว ส่วนทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของต้นทุนการผลิต กลับเสื่อมโทรมลงจากการเร่งเพิ่มผลผลิต มิต้องเอ่ยถึงสถานะภาพของเกษตรกรไทยส่วนใหญ่ที่เป็นเพียง “ลูกไร่” หรือ “ลูกไล่”

พันธุ์ข้าวสูญหาย...

สูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ

ในอดีตประเทศไทยมีพันธุ์ข้าวมากถึง 50,000 - 100,000 สายพันธุ์ โดยข้าวแต่ละสายพันธุ์จะปลูกได้ดีในภูมิโนเขตที่แตกต่างกัน เช่นในพื้นที่สูงหรือมีความลาดชัน พันธุ์ข้าวที่นิยมปลูกจะเป็นจำพวกข้าวไร่ ซึ่งมีคุณสมบัติทนแล้ง สามารถเจริญเติบโตได้ดีด้วยการอาศัยเพียงน้ำฝนและความชื้นในดิน หากเป็นในพื้นที่ลุ่ม พันธุ์ข้าวที่นิยมปลูกมักเป็นพันธุ์หนัก รวงใหญ่ ซึ่งต้องการน้ำหล่อเลี้ยงตั้งแต่เริ่มปลูกจนกระทั่งก่อนการเก็บเกี่ยว กรรมวิธี

การปลูกจึงต้องมีการขังน้ำในนา ส่วนในพื้นที่ที่น้ำท่วมถึง ซึ่งไม่สามารถควบคุมระดับน้ำที่แน่ชัดได้ พันธุ์ข้าวที่นิยมปลูกจะมีลักษณะพิเศษที่สามารถยึดลำต้นสูงตามระดับน้ำได้

จนเมื่อประเทศไทยกระโจนเข้าสู่กระแสปฏิวัติเขียว ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ในปี 2504 ซึ่งมีนโยบายทำเกษตรเพื่อส่งออก วิธีการทำงานที่เคยสอดคล้องกับภูมิโนเขตก็เปลี่ยนแปลงไป ไม่น่าเชื่อว่าจากพันธุ์ข้าวนับหมื่นแสน จากการสำรวจเมื่อเร็วๆ นี้ พบว่า ร้อยละ 90 ของประเทศปลูกข้าวเพียง

เมล็ดพันธุ์ข้าว อธิปไตยที่กำลังหลุดลอยไปจากมือชาวนาไทย

15 สายพันธุ์ ซึ่งเป็นสายพันธุ์พัฒนาของทางการที่มีชื่อขึ้นต้นแบบไม่สื่อความหมายว่าข้าว กข.

ยิ่งพันธุ์ข้าวสูญหายไปมากเท่าไร ความเสี่ยงต่อความมั่นคงด้านอาหารของประเทศไทยก็จะเพิ่มขึ้นมากเท่านั้น จึงไม่แปลกหากจะได้ยินข่าวอยู่เนืองๆ ว่าเพี้ยกระโดดสีน้ำตาลถล่มนาข้าวพังเป็นจังหวัด ซึ่งหากเป็นเมื่อก่อน ชาวนาจะปลูกข้าวหลายพันธุ์ เพื่อวัตถุประสงค์การใช้และบริโภคที่แตกต่าง และเหนือสิ่งอื่นใดคือกันความเสี่ยงจากการถูกโจมตีจากแมลงศัตรูพืชที่ชอบข้าวบางสายพันธุ์

โชคดีที่พันธุ์ข้าวพันธุ์พัฒนาที่ชาวนาปลูกในทุกวันนี้ยังคงมีลักษณะเป็นพันธุ์ผสมเปิด (Open Pollinated Seed: สามารถผสมทางละอองเกสรได้ในธรรมชาติ) ซึ่งเกษตรกร (ที่ยั่งยืนแข็งแรง) สามารถเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์มาปลูกในรุ่นต่อไปได้ แต่โชคร้ายกำลังมาเยือน ปัจจุบันมีแรงผลักดันจากกลุ่มทุนข้ามชาติขนาดใหญ่ให้ปลูกข้าวดัดแปลงพันธุกรรม หรือ จีเอ็มโอ (Genetically Modified Organisms) และข้าวลูกผสม (Hybrid Seed) เกสรข้าว จีเอ็มโอจะแพร่กระจายไปผสมกับข้าวพันธุ์อื่น และแม้ข้าวจีเอ็มโอจะไม่เป็นหมัน แต่การนำเมล็ดพันธุ์ไปปลูกแต่ละครั้งต้องเสียค่าสิทธิบัตรรายปีให้บริษัทผู้เป็นเจ้าของ ส่วนข้าวไฮบริดหรือข้าวลูกผสมนั้น เกษตรกรต้องซื้อเมล็ดพันธุ์ใหม่ทุกรอบการผลิต เพราะเมล็ดพันธุ์ในรุ่นต่อไปถูกพัฒนามาให้ด้อยกว่าต้นพ่อแม่

วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ ผู้อำนวยการมูลนิธิชีววิถี ได้กล่าวถึงบทเรียนที่เกิดขึ้นแล้วในประเทศไทย คือกรณีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพด ซึ่งเมื่อสองทศวรรษที่แล้วเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดกว่า 90 เปอร์เซ็นต์เป็นเมล็ดพันธุ์ผสมเปิด ซึ่งเป็นผลงานการวิจัยเพื่อสาธารณประโยชน์ แต่หลังจากการส่งเสริมการเปลี่ยนพันธุ์ข้าวโพดเป็นข้าวโพดลูกผสม ทำให้ปัจจุบันตลาดเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดประมาณ 80 เปอร์เซ็นต์ถูกผูกขาดอยู่ในมือของ 2 บริษัทขนาดใหญ่

ในกรณีข้าว หากเป็นเช่นดังข้าวโพดก็ถือว่าเป็นการผูกขาดปัจจัยการผลิตและสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพครั้งยิ่งใหญ่ของประเทศไทย

แผ่นดินสายน้ำและสารเคมีเกษตร

การปลูกข้าวสมัยใหม่ทำให้เกษตรกรต้องพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอกและมีต้นทุนที่สูงขึ้น กล่าวคือต้องใช้เครื่องจักรกลเป็นเครื่องมือในการเตรียมดิน ใช้ปุ๋ยเคมีบำรุงข้าวกล้า ใช้สารเคมีในการป้องกันแมลงศัตรูข้าวและวัชพืช และต้องใช้น้ำจากระบบชลประทาน ยิ่งภาครัฐยังมีนโยบายส่งเสริมให้ทำนาปีละสองหนหรือมากกว่า ทำให้ในหลายพื้นที่เกิดปัญหาขาดแคลนและแย่งชิงน้ำจนกลายเป็นชนวนความขัดแย้งดังที่ปรากฏเป็นข่าวอยู่เนืองๆ

จากการศึกษาของเอี่ยม ทองดี เรื่องวัฒนธรรมข้าว ชะตากรรมและการพึ่งทลายของสังคมเกษตร ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยของสถาบันวิจัยภาษา

และวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล ร่วมกับสภาวิจัยแห่งชาติ ประเทศฝรั่งเศสระบุว่า การผลิตข้าวตามแบบแผนของวัฒนธรรมข้าวสมัยใหม่จะต้องจ่ายเป็นเงินทั้งสิ้น เริ่มคิดทำนาก็เริ่มจ่ายเงินแล้ว เช่น คิดปลูกข้าวพันธุ์ใดก็ต้องจ่ายเงินค่าแสวงหาพันธุ์ข้าว ครั้นจะเตรียมดินก็ต้องจ่ายเงินค่าเครื่องจักรค่าน้ำมัน ค่าจ้าง ค่าสูบน้ำ ค่าน้ำ ฯลฯ ด้วยเหตุนี้ข้าวที่ได้มาแต่ละเมล็ด จึงถูกแบ่งปันผลประโยชน์ไปให้ผู้เกี่ยวข้องทั่วโลก

มีหน้าขำนาแปลงใดใช้รถไถนาเดินตามเพื่อเตรียมดินและใช้สารเคมีเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตติดต่อกัน ไม่นานดินแปลงนั้นก็แข็งกระด้าง เหนียวหนืด ไม่สามารถใช้แรงงานควายเตรียมดินได้อีกต่อไป แอ่อมมีวัชพืชหลากหลายชนิดเกิดขึ้นในพื้นที่ ศัตรูพืชเช่นเพลี้ยหอนมีความต้านทานสารเคมีและกำจัดยากยิ่งขึ้น ดังนั้นในการปลูกข้าวแต่ละครั้ง ชาวนาจึงต้องใช้ปุ๋ยเคมี ยาปราบวัชพืช และยากำจัดศัตรูพืชในปริมาณที่มากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งก็ยิ่งเป็นการผูกมัดให้เกษตรกรตกเป็นทาสอย่างดินไม่หลุด ในขณะที่ผู้ที่ได้รับประโยชน์ชนิดเต็มเม็ดเต็มหน่วย คือกลุ่มบริษัทข้ามชาติที่ค้าขายเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี และสารเคมีเกษตรต่างๆ

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรเปิดเผยว่าประเทศไทยมีมูลค่าการนำเข้าสารเคมีทางการเกษตรเฉลี่ยปี 2543-2548 ถึง 3,824,051 ตัน คิดเป็นเงิน 35,450 ล้านบาท ขณะที่สารเคมีกำจัดศัตรูพืชมีการนำ

เข้ามากถึง 71,444 ตัน คิดเป็นเงิน 9,194 ล้านบาท

จากรายงานการสำรวจขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) เมื่อเร็วๆ นี้พบว่าประเทศไทยมีเนื้อที่ทำเกษตรมากเป็นอันดับที่ 48 ของโลก แต่ใช้ยาฆ่าแมลงมากเป็นอันดับ 5 ของโลก ใช้ยาฆ่าหญ้าเป็นอันดับ 4 ของโลก

ด้านกรมวิชาการเกษตรเปิดเผยว่า สารเคมีกำจัดแมลงที่ฉีดพ่นออกไป 100 กิโลกรัม มีเพียง 1 กิโลกรัมเท่านั้นที่ออกฤทธิ์ทำลายตัวแมลงศัตรูพืช 41 กิโลกรัม จะไม่โดนแมลงและยังตกค้างอยู่บนพืชทั่วไป ปลิวไปในอากาศ 30 กิโลกรัม พ่นไม่ถูกพืชเป้าหมาย 15 กิโลกรัม ระบายไปเฉยๆ 10 กิโลกรัม และ 3 กิโลกรัมที่เหลือจะโดนแมลงเพียงบางส่วน และไม่สามารถกำจัดมันได้ ส่วนสารเคมีจำนวนมากที่ตกค้างอยู่ในดิน น้ำ อากาศ พืชและสัตว์ส่วนใหญ่จะคงทนอยู่ในสิ่งแวดล้อมได้นานหลายปี เนื่องจากสารเคมีเหล่านี้มีอัตราการสลายตัวที่ช้ามาก บางชนิดใช้เวลาถึง

5 ปีกว่าจะสลายตัวออกไปครึ่งหนึ่งของปริมาณที่สะสม และใช้เวลานานถึง 12 ปี ในการจะสลายไป 9 ใน 10 ส่วนที่มีอยู่

จึงไม่ต้องสงสัยเลยว่าเกือบครึ่งศตวรรษนับตั้งแต่มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 สารเคมีเกษตรจะสะสมในผืนแผ่นดิน แหล่งน้ำ และในร่างกายคนไทยมากเพียงใด

อาชีพไทยของชาวนา

นอกจากข้าวราคาข้าวในตลาดโลกพุ่งสูง เป็นประวัติการณ์ คงไม่มีชาวใดที่ทำให้สะอึกหุชวานาได้เท่ากับชาวนารัฐบาลชาวดิอาระเบียสนใจลงทุนปลูกข้าวในประเทศไทย โดยจะจ้างให้ชาวนาปลูกข้าวด้วยค่าแรง 5 พันบาทต่อไร่ เป็นเหตุให้กลุ่มเกษตรกรหลายแห่งออกมาแสดงจุดยืนต่อต้านสุดตัว เพราะนโยบายนี้จะทำให้ชาวนาที่เดิมต้องแบกรับต้นทุนการผลิตจนหลังแอ่น บางครั้งถึงกับขาดทุน ต้องกลายเป็นเพียง “ลูกไล่” ของชาวต่างชาติ และเป็น “ลูกไร่” ในที่นาของตัวเอง

สิ่งที่ทำร้ายยิ่งกว่าในยุคน้ำมันแพงก็คือการกำหนดนโยบายปลูกพืชพลังงานซึ่งแน่นอนว่าต้องมาเบียดบังพื้นที่ผลิตอาหาร ลำสุดเจ้าของธุรกิจการเกษตรที่ใหญ่ที่สุดของประเทศได้เสนอแนวคิดให้ลดพื้นที่ปลูกข้าวลงจาก 62 ล้านไร่ ให้เหลือ 25 ล้านไร่ ที่เหลือให้ปลูกยางพารา ปาล์ม และพืชพลังงานอื่นๆ ส่วนแปลงนา ก็ให้ปลูกพันธุ์ข้าวที่มีผลผลิตสูงเพื่อทดแทนพื้นที่ปลูกข้าวที่ลดลง โดยสามารถปลูกได้ปีละ 3 ครั้ง ซึ่งพันธุ์ข้าวที่ว่านั้นก็คือพันธุ์ข้าวลูกผสมหรือไฮบริด! (ซึ่งบริษัทนี้กำลังพัฒนาอยู่นั่นเอง)

ดูเหมือนชาวนาจะถูกดองให้จนมุมเข้าไปทุกที *

เฉลยคำตอบคำถามร่วมสนุก
จากเล่มที่แล้ว
ข้อ 1.
ตอบ 4 หอยโข่ง
ข้อ 2.
ตอบ 1 บราซิล

รายชื่อผู้ที่ได้รับรางวัล รอรับเสื้อยืดแสบสวยจากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้ที่บ้าน

1. นายเกรียงไกร งามสมพงษ์ 80/2 ถ.มะโน ต.โนนเวียง อ.เมือง จ.น่าน 55000	11. คุณมณี บุญรอด 51 หมู่ 11 ต.ห้วยสามพาด อ.ประจักษ์ศิลปาคม จ.อุดรธานี	เสื้อสมนาคุณจากกรมส่งเสริมฯ
2. นายชุมพล พรหมภามินทร์ 239 ม. 7 ต.ศรีสะเกด อ.น่าน้อย จ.น่าน 55150	12. ต.ช. กรกฎ บุญแสง 218 ม. 4 ต.สมหวัง อ.กงหรา จ.พัทลุง 93000	
3. ด.ญ.วรลักษณ์ ขุนจำนัญญ 43 ม. 4 ต.สมหวัง อ.กงหรา จ.พัทลุง 93000	13. คุณมยุรี ศรีสงคราม 12 หมู่ 8 ต.โคกสูง อ.อุบลรัตน์ จ.ขอนแก่น 40250	
4. นางสาววรรค์ แสนศรี 87 บ้านนาทาม ม. 8 ต.ป่าไร่ อ.ดอนตาล จ. มุกดาหาร 49120	14. คุณลดาวัลย์ บุญรอด 319/21 ซอยสุขุมวิท 46 พระโขนง คลองเตย กรุงเทพฯ 10110	
5. นางสาวพุทธชาติ เรืองศิริ ม.เทคโนโลยีสุรนารี ศูนย์บรรณสารฯ 111 ต.สุรนารี อ.เมือง จ.นครราชสีมา 30000	15. คุณสมยศ นิคม 32 หมู่ 11 ต.ห้วยสามพาด อ.ประจักษ์ศิลปาคม จ.อุดรธานี	
6. นางสาวรรณา บุษราคัมกุล สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย 257 ตึกมหิตล ถ.ราชวิถี แขวงทุ่งพญาไท เขตราชเทวี กทม. 10400	16. ต.ช.วชิรวิทย์ ทอดเสียง 201/14 ถ.ปทุมพร ต.มะขามเตี้ย อ.เมือง จ.สุราษฎร์ธานี 84000	
7. นายนะโม พิทักษ์ภูมิปัญญา 372/9 ม. 1 ถ.สันทรายเก่า ต.สันทรายน้อย อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ 50120	17. คุณปิ่น อินหลี่ 66 หมู่ 4 ต.สวด อ.บ้านหลวง จ.น่าน 55190	
8. นายยงยุทธ งามสมพงษ์ 80/2 ถ.มะโน ต.โนนเวียง อ.เมือง จ.น่าน 55000	18. คุณสุรินทร์ ทองคำ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย อ.เมือง จ.เชียงราย 57110	
9. นายสุพล แก้วใหม่ 70 ม.5 ต.สวด อ.บ้านหลวง จ.น่าน 55190	19. คุณสมศรี หวันชิตนาย สำนักวิทยบริการ ม.ราชภัฏสงขลา ต.เขารูปช้าง อ.เมือง จ.สงขลา 90000	
10. น.ส.ธิดารัตน์ นุแปงดา 7 ม. 2 ต.ท่านาว อ.ภูเพียง จ.น่าน 55000	20. คุณปรีชา แสนรัตน์ 385 ม.20 ต.สระคู อ.สุวรรณ จ.ร้อยเอ็ด	

ปฏิบัติหน้าที่ ตรวจเยี่ยมพื้นที่ป่าไม้

อภังค์วรรณ บทพสุทิษ

รอมว.ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

“เรื่องเร่งด่วน คงเป็นเรื่องป่าที่หายไปจำนวน 22 จุด มูลค่ารวม 7 ล้านไร่ เป็นภารกิจของกระทรวงที่จะต้องหาป่ามาทดแทนในส่วนที่ขาดหายไป เราจะต้องเร่งทำให้เร็วที่สุดและมากที่สุด”

เป็นครั้งแรกที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้มีโอกาสต้อนรับเจ้ากระทรวงหญิง ท่ามกลางปัญหาสิ่งแวดล้อมที่รุมเร้าและเข้มข้นตามอุณหภูมิโลกที่ร้อนขึ้น และภาวะเศรษฐกิจฝืดเคืองที่ทำให้คนหันไป “ทำมาหากิน” ด้วยการรุกรานธรรมชาติมากขึ้น... ในความเป็นหญิง ในความเป็น “หลังบ้าน” รัฐมนตรี และในความเป็นคุณครู “เรือจ้าง” กล่าวโดยรวมคือการทำงานเบื้องหลังมาโดยตลอด เมื่อต้องก้าวมายืนอยู่แถวหน้า เธอคิดอย่างไร...ต้องติดตาม

มุมมองบทบาทของผู้หญิงต่อการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เรื่องของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น โดยหลักการทั่วไป ผู้หญิงและผู้ชายจะรู้เหมือนกัน แต่ในส่วนของผู้หญิงนั้นจะมีความละเอียดลออและลึกซึ้งมากกว่า แต่ก่อนในการใช้ชีวิตประจำวันไม่ค่อยได้ใส่ใจในเรื่องการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่พอมาทำงานในจุดนี้ เราเห็นว่าการดำเนินชีวิตประจำวันในแต่ละวันนั้นสามารถจัดการด้านสิ่งแวดล้อมได้ เช่น เราจะซื้อสินค้าที่เป็น

มิตรกับสิ่งแวดล้อม ชื้อผักก็จะซื้อผักปลอดสารพิษ หรือไปเดินตลาดก็จะใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก

ภาระหน้าที่ปัจจุบันแตกต่างกับอดีตอย่างไร

การที่เราเป็นแม่บ้าน เราใช้ เราซื้อ เราคิดว่าเราจะทำอะไรให้มันประหยัด ทำอย่างไรให้บรรยากาศในบ้านดี เราจะรู้ด้วยความเคยชิน แต่กับการทำงานในกระทรวง เราไม่ได้จัดการงานที่เราทำเอง มันจะมีกลไกของการทำงานให้เราเดินไปตามนั้นอยู่แล้ว

ควรมีการหุงแสร้งดื่มในใบบางใจเรื่องผู้หญิงกับสิ่งแวดล้อม

การที่เราเป็นผู้หญิงจุดหนึ่งเราจะได้รับความสนใจ จะมีการเอาใจช่วย เพราะผู้หญิงดูบอบบาง การได้รับแถมต่อนั้นเป็นเรื่องที่ดีในการทำงานที่ต้องใช้กำลัง แต่บางครั้งการทำงานที่โตะเราก็ไม่ต้องการแถมต่อ การเป็นรัฐมนตรีหญิงคนแรกของกระทรวงนี้รู้สึกกดดันหรือไม่

พอใจสำหรับบทบาทที่ได้รับอยู่ในขณะนี้ ในฐานะที่เราเป็นตัวแทนของผู้หญิงที่เข้ามาทำงานในจุดนี้ ถ้าเราทำได้ดี ก็จะมีการสนับสนุนให้ผู้หญิงได้เข้ามาทำงานตรงนี้มากขึ้น แต่หากแต่ถ้าเราทำไม่ได้ก็จะส่งผลกระทบต่อบทบาทของผู้หญิงในด้านความเป็นผู้นำ ซึ่งการเข้ามาทำงานและตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับต้องพึงตระหนักถึงภาพพจน์ของการเข้ามาอยู่ในจุดนี้ด้วย

ถ้าถามว่าหนักใจไหม...ไม่นะ เราทำใจดีสู้เสือไว้ เราค่อย ๆ แก้ทีละขั้น และไม่ได้ทำงานคนเดียว มีอะไรเราก็จะปรึกษากับทีมงาน พึ่งความคิดเห็นของคนรอบข้างและประชาชน โดยตั้งอยู่บนหลักการ โดยส่วนของเรา เราจะต้องมีการจัดลำดับความสำคัญของเรื่อง และแก้ไขไปตามลำดับก่อนหลัง

มุมมองเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มันเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวเรา ตัวเองก็ค่อนข้างจะสนใจเรื่องเหล่านี้อยู่พอสมควร การจัดการและดูแลทรัพยากรธรรมชาติจริง ๆ แล้วเป็นพื้นฐานของประเทศชาติ เพราะเรื่องป่า และเรื่องน้ำมีความสำคัญที่สุดสำหรับประเทศไทย อยากให้คนไทยเล็งเห็นถึงความสำคัญของป่าและน้ำ ถ้าสองสิ่งนี้อุดมสมบูรณ์เราจะทำอะไรก็ได้

อะไรคือเรื่องเร่งด่วน

เรื่องเร่งด่วน คงเป็นเรื่องป่าที่หายไปจำนวน 22 จุด มูลค่ารวม 7 ล้านไร่ เป็นภารกิจของกระทรวงที่จะต้องหาป่ามาทดแทนในส่วนที่ขาดหายไป เราจะต้องเร่งทำให้เร็วที่สุดและมากที่สุด

วางกรอบเวลาการทำงานหึ่งป่าอย่างไร

จริง ๆ แล้วภายใน 1 ปีถ้าเราสามารถทำได้ 1 ล้านไร่ก็ถือว่าประสบความสำเร็จแล้ว แต่เราอยากจะทำให้ได้มากกว่านั้น

วิธีเพิ่มพื้นที่ป่าที่หายไปอย่างไร

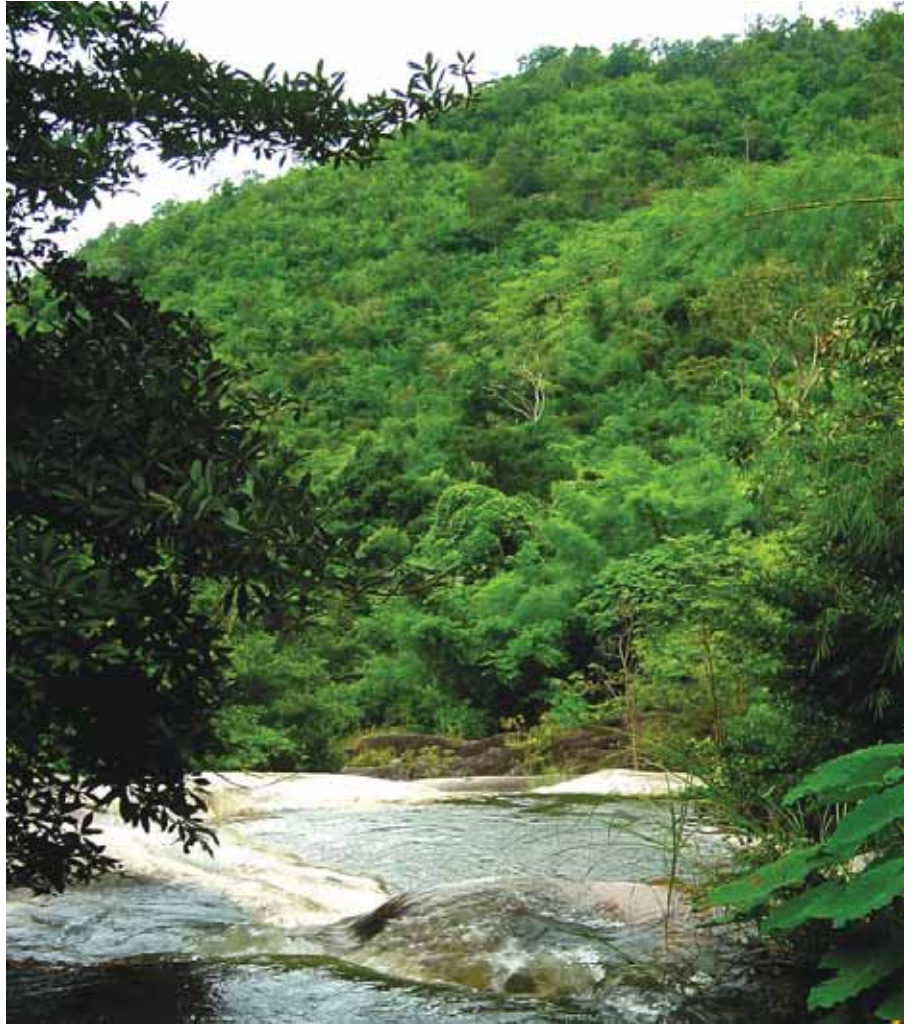
เรากำลังหาแนวร่วม อาจดึงภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมปลูกป่าทดแทนบริษัทเอกชนที่มีกำไรจากการดำเนินงานในแต่ละปี อาจนำกำไรที่ได้คืนคืนตอบแทนแก่แผ่นดินโดยการปลูกป่า โดยการเป็นเจ้าภาพในโครงการใดโครงการหนึ่งของกรมฯ ปลูกป่าในวันสำคัญ ๆ ตอนนี้มีโครงการปลูกป่า ของ ปตท.สผ. เป็นต้น

อีกโครงการหนึ่งคือการจัดการประกวดการปลูกป่าชุมชน มีการตั้งรางวัลเพื่อเป็นแรงจูงใจ ในส่วนนี้จะทำให้ประชาชนสนใจร่วมกิจกรรมมากขึ้น ป่าก็จะเพิ่มขึ้น หรือบางพื้นที่ที่เป็นป่าเสื่อมโทรม ก็อาจจะมีการให้เอกชนเข้ามาเช่าพื้นที่เพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ แต่อยู่ภายใต้เงื่อนไขที่เรากำหนดไว้ เช่น อาจจะมีการแบ่งพื้นที่

50% สำหรับการปลูกป่า เราก็จะมีป่าเพิ่มขึ้น โครงการนี้เป็นโครงการที่ทางเรากำลังจะจัดทำ

นอกจากนี้ยังมีโครงการ 1 ชุมชน 1 สวนป่า 1 โรงไฟฟ้า คือจะมีการปลูกต้นไม้เพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า เมื่อต้นไม้โตแล้วก็นำมาเพื่อใช้สำหรับผลิตกระแสไฟฟ้า (ก๊าซชีววมวล) เราจะได้ไม่ต้องใช้ถ่านหิน แต่เราจะกันส่วนหนึ่งเป็นต้นไม้ที่ใช้สำหรับตัดเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า ส่วนหนึ่งปลูกเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นการสร้างอาชีพให้กับคนในชุมชนอีกทางหนึ่ง ทำให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ

ตอนเข้ามาในกระทรวงใหม่ ๆ จะมีการส่งเสริมให้ปลูกไม้มงคลพระราชทานประจำจังหวัด การปลูกต้นไม้มงคลพระราชทานเพื่อสนับสนุนให้ประชาชนปลูกต้นไม้ในพื้นที่ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นที่บ้าน, สถานที่ราชการ หรือสวนสาธารณะ โดยต้นไม้ที่ได้นั้นอาจจะมาจากท้องถิ่น เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่เป็นแรงจูงใจในเรื่องของการเพิ่มขึ้นของพื้นที่สีเขียว *

ขอขอบคุณภาพจาก www.oknation.net,
www.naturetravelling.com

อ.ต.ต. วิชัย สุทธิยุทธ

“ภาชิตจีนเชื่อว่าไวกู๊ด อยากมีความสุขแค่ข้ามคืนให้ซื้อเหล้ามากิน อยากมีความสุขแค่สองสามปีให้มีเมียหน่อย ถ้าอยากมีความสุขตลอดกาลให้ปลูกต้นไม้”

ใน ยุคที่ในวันหนึ่งๆ เราจะต้องไต่ยีน คำว่าโลกร้อนมากกว่าหนึ่งครั้ง เช่นนี้ ดูเหมือนจะเป็นสิ่งตอกย้ำให้สังคม ยิ่งตระหนักว่าสิ่งที่ “หมวดวิชัย” ดำรวจขึ้น ผู้น้อยแต่จิตใจยิ่งใหญ่คนนี้ได้ทำมากกว่า 20 ปีในการปลูกต้นไม้มากกว่า 2 ล้านต้น คือสิ่งที่ถูกต้องที่สุดและเข้ากับยุคสมัย ตลอดกาล

เขาเริ่มต้นปลูกต้นไม้ในพื้นที่สาธารณะ ตามหัวไร่ปลายนาและในวัดวาอารามใน เขตอำเภอปรังคัง จังหวัดศรีสะเกษมา ตั้งแต่ปี 2531 เป้าหมายเริ่มแรกจึงมีไว้ เพื่อสิ่งแวดล้อม หากแต่เพื่อเป็นตัวอย่าง ในการสร้างตัว เขามองว่าโดยเมื่อคนใน ชาตินั้นดี เศรษฐกิจของชาติก็จะดีตาม ไปด้วย

“โฉนดหรือสน.3 เป็นเหมือนกระปุก ออมสิน การทำนาป่า คือทำนาส่วนกลางที่ ขอบคั้นนาปลูกต้นไม้ที่โตเร็วคือการออม ทรัพย์ ถ้าปลูกต้นยูคาหรือกฐินณรงค์ก็ เหมือนหยอดเงินสกุลเงินกีบ ถ้าเป็นเงิน ไทยก็หยอดหยางนา ถ้าเป็นเงินสกุล ดอลลาร์ก็หยอดมะค่า แต่ถ้าเป็นทองคำก็ หยอดพะยูน แต่ที่สำคัญคือรัฐต้องแก้ กฎหมายให้ประชาชนสามารถตัดต้นยางที่ ปลูกในพื้นที่ของตัวเองได้ ไม่เช่นนั้นชาวบ้านเล็กปลูกยางนา ไปปลูกต้นยูคากัน หมด” หมวดวิชัยกล่าว

ส่วนเรื่องสิ่งแวดล้อมก็จะตามมาเอง โดยปริยาย และเป็นผลพลอยได้ที่ “จริง” ยิ่งกว่าที่นี้ภรณ์รงค์ลดภาวะโลกร้อนกำลัง ทำกันอยู่ในทุกวันนี้

“ในส่วนตัวคิดว่าการลดการใช้พลังงาน ดูเหมือนเล่นละคร พวกคุณนั่งในห้องแอร์ มีกระแสที่ก็ทำตามที ลดได้ประเดี๋ยว ประเดี๋ยว จะยังยืนต้องปลูกต้นไม้ ต้องให้ ความสำคัญกับภาคเกษตร แต่ไม่ใช่ เกษตรกรแบบพืชเชิงเดี่ยวที่พื้นดินเตียนโล่ง เห็นแล้วหดหู่ใจ และทำให้โลกร้อนยิ่งขึ้น การปลูกต้นไม้ลดภาวะโลกร้อนได้ดีที่สุด”

คงไม่มีใครกล้าปฏิเสธว่า การปลูก ต้นไม้กว่า 2 ล้านต้นในพื้นที่สาธารณะไม่ ใช่เกิดจาก “จิตอาสา”

ทุกวันนี้หมวดวิชัยได้ปรับยศก่อน เกษียณเป็นร้อยตำรวจตรี ซึ่งทำให้คำ เรียกขานควรเปลี่ยนเป็น “หมวดวิชัย” แต่ คนส่วนใหญ่ก็ยังคุ้นเคยกับคำเรียกขาน เดิมๆ และแม้ความดั่งอันเนื่องมาจาก ภาพยนตร์โฆษณาทางโทรทัศน์จะเริ่มซา เขายังขับมอเตอร์ไซด์คันเก่งตระเวนปลูก ต้นไม้สลับกับการเป็นวิทยากรอย่างไม่ เหน็ดเหนื่อย “เมื่อก่อนออกตั้งแต่ตีห้า แต่ เดี๋ยวนี้ออกออกสายหน่อย...หกโมงเช้า”

“ผมมักบอกกับเด็กรุ่นใหม่ว่า เขาเกิด มาในช่วงที่โลกกำลังเจริญ แต่อย่าลืมคิด ในเรื่องสิ่งแวดล้อมของโลก โลกไม่เหมือน เดิม เกิดภาวะโลกร้อน โลกถูกทำลาย เพราะความเจริญ เด็กรุ่นใหม่ฉลาด แต่ ขาดจิตสำนึก เขาต้องมีจิตสำนึก ต้องรัก ถิ่นฐานบ้านเกิด ดูแลภูเข แม่ น้ำ และ แผ่นดินที่ตัวเองอยู่”

จิตใจที่มุ่งมั่นทำงานเพื่อสังคมโดยไม่ หวังผลตอบแทน ส่งผลให้ชายวัย 62 ปี จะ ดูแข็งแรงราวกับคนอายุห้าสิบ

“ภาชิตจีนเชื่อว่าไวกู๊ด อยากมีความสุข แค่ข้ามคืนให้ซื้อเหล้ามากิน อยากมีความสุขแค่สองสามปีให้มีเมียหน่อย ถ้าอยากมีความสุขตลอดกาลให้ปลูกต้นไม้ เห็นสี เขียวแล้วสดชื่น มีจิตบริสุทธิ์ อยากให้สิ่ง ดีๆ แก่โลกนี้ *

ลุงวิชัยกับต้นยางนา

หลังบ้านวิชัย

วิชัยกับเด็ก ๆ

เด็ก ๆ ปลูกต้นไม้

ขณะเป็นวิทยากรให้กลุ่มนักศึกษาจากกรุงเทพฯ

นำขบวนไปปลูกต้นไม้

สุดใจ ดีหมีห้วย

“อยากอยู่กับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสุขมากกว่า
 แขนงอื่นที่มีเรื่องธุรกิจมาเกี่ยวพัน ทำอย่างนี้ มีความสุขมากกว่าตั้ง”

“ได้ทำแล้วมีความสุข ทำแล้วได้บุญ ไม่มีคำตอบแทนอะไร แต่ครอบครัวมีความสุข ถ้าเป็นคนตั้ง ‘ไม่มีความสุข’ สุดใจ ดีหมีห้วย ผู้ใหญ่บ้านบ้านค่าย อ.เมือง จ.พิจิตรชัยภูมิ ประธานเครือข่ายอนุรักษ์ลุ่มน้ำชี บอกถึงเหตุผลที่ปฏิเสธคำขอจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนหลายแห่งให้เสนอตัวเข้ารับรางวัลบุคคลดีเด่นด้านสิ่งแวดล้อม

เมื่อเห็นว่าชาวบ้านขาดน้ำทำนา และชายฝั่งแม่น้ำชีเริ่มพังทลาย สุดใจ เกษตรกรที่เริ่มต้นทำงานเพื่อสังคมด้วยการเป็นคณะกรรมการศูนย์สภาตำบลบ้านค่าย มาตั้งแต่ปี 2540 จึงคิดทำโครงการฝายหินทิ้งขึ้นในปี 2542 ซึ่งโครงการนี้เองที่ทำให้คนรู้จักเขาและเครือข่ายอนุรักษ์ลุ่มน้ำชีมากขึ้น และนำมาสู่โครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอื่นๆ ตามมาอีกนับไม่ถ้วน เช่น อบรมกลุ่มเยาวชนอนุรักษ์ลำน้ำชี กิจกรรมอนุรักษ์ช้าง (บ้านค่ายมีช้างประมาณ 200 เชือก) การปลูกป่าตามแนวชายฝั่งแม่น้ำ การทำวังปลา การตั้งกลุ่มเฝ้าระวังการตัดไม้ตามลำน้ำชี การทำปุ๋ยชีวภาพ เป็นต้น

เป็นที่น่าสังเกตว่าโครงการของเครือข่ายอนุรักษ์ลุ่มน้ำชีทั้งหมดเกิดจากการร่วมแรงร่วมใจของคนในท้องถิ่น ซึ่งเรียกด้วยภาษาสมัยใหม่ได้ว่า “อาสาสมัคร” หรือ “จิตอาสา”

“งานอาสาสมัครมีความจำเป็นอย่างมาก ช่วยเป็นหูเป็นตา แม้เป็นที่สาธารณประโยชน์ ก็เหมือนเขาเป็นเจ้าของ ถ้าเขาไม่ให้ความร่วมมือ ใครๆ อยากจะตัดไม้ไปขายก็ตัดได้ เมื่อก่อนมีคนตัดไม้ตามลำน้ำชีได้ตามใจชอบ ตัดใส่รถสิบล้อไปขายโรงงานกระดาษ ตอนนี้มีอาสาสมัครเฝ้าระวังแบบบ้านต่อบ้าน เรา

อาศัยการแจ้งผู้ใหญ่บ้าน ถ้าผู้ใหญ่ไม่ดำเนินการก็จดทะเบียนรถ ถ่ายรูป แล้วมาที่เครือข่าย เราจะไปแจ้งตำรวจ เขาก็ดำเนินการให้ ทำมาตั้งแต่ปี 41 เมื่อก่อนจับบ่อย แต่ 4-5 ปี มาแล้วไม่มีมาตัดอีกเลย” สุดใจกล่าว

เทคนิคการสร้างเครือข่ายและการระดมอาสาสมัครของเครือข่ายอนุรักษ์ลุ่มน้ำชีก็เป็นเทคนิคดั้งเดิม นั่นคือการเข้าหาพระสงฆ์ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน และโรงเรียนซึ่งเป็นแห่งรวมของเด็กนักเรียนที่จะเป็นทั้งแรงงานที่มีพลัง และจะเป็นผู้ใหญ่ผู้ดูแลทรัพยากรในท้องถิ่นในอนาคต

“เมื่อปีที่แล้วทำวังปลา นิมนต์พระช่วยพูดให้มีการทำวังปลาหน้าวัด เพื่ออนุรักษ์พันธุ์ปลา เวลาทำฝายหินทิ้งก็ประสานกับคุณครูที่บ้านอยู่ตามลุ่มน้ำ ยกไปทั้งโรงเรียนเลย ถ้าเป็นพื้นที่รับประโยชน์ด้วยกันก็สองโรงเรียน ทำฝายหินทิ้งจุดหนึ่งก็เอาเด็กนักเรียนมาช่วยทำฝาย ไม่มีคำตอบแทน แต่มีอาหารให้”

สุดใจบอกว่ากิจกรรมเรื่องสิ่งแวดล้อมของที่นี่เริ่มต้นจากเรื่องปากท้อง เช่น ฝายหินทิ้งเริ่มจากชาวบ้านขาดแคลนน้ำทำนา หากทำให้ชาวบ้านตระหนักว่าผลที่เกิดขึ้นจะเกี่ยวพันกับชีวิตของพวกเขาอย่างไร

เขาต้องร่วมมือ ถ้าเขาไม่ทำก็ไม่รู้ว่าใครจะทำให้ คนที่อยู่ไกลแม่น้ำชีก็ไม่สนใจทำอยู่แล้ว อาสาสมัครจะมาเองโดยอัตโนมัติ

เมื่อปีที่แล้วสุดใจสอนให้ชาวบ้านทำปุ๋ยน้ำชีวภาพ โดยปีที่แล้วเขาทำนา 8 ไร่ ใช้ปุ๋ยเคมีแค่ครึ่งกระสอบ นา 8 ไร่ ได้ข้าวสวยๆ มาอวดชาวบ้าน ปีนี้มีคนทำตามเยอะ แม้แต่อบต.ก็มีโครงการซื้อหอยเชอรี่ไปทำปุ๋ยชีวภาพ ซึ่งทำให้สุดใจภูมิใจมาก และล่าสุดเมื่อเดือนที่แล้ว (พฤษภาคม) เพิ่งทำโครงการระเบิดน้ำ ที่บ้านโนนโพธิ์ ต.ลุ่มลำชี ต.บ้านเขว้า อ.เมือง โดยเอาไม้หลักไปปักบริเวณดินพังโดยธรรมชาติจากน้ำกัดเซาะ เพื่อให้ดินหวนกลับคืนมา สามารถป้องกันไม่ให้ฝั่งทะเลลายได้ งานนี้เป็นงานจิตอาสาที่ชาวบ้านร่วมกันทำโดยอาศัยเงินจากการทอดผ้าป่าอีกตามเคย

ด้วยวัย 64 ปี เป็นผู้ใหญ่บ้านมา 2 สมัย เป็นรักษาการกำนัน และเป็นประธานเครือข่ายลุ่มน้ำชี และเป็นชาวนา สุดใจยังสนุกสนานและมีไฟทำโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมใหม่ๆ อย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย

“อยากอยู่กับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสุขมากกว่าแขนงอื่นที่มีเรื่องธุรกิจมาเกี่ยวพัน ทำอย่างนี้ มีความสุขมากกว่าตั้ง” สุดใจกล่าวปิดท้าย *

ฝายหินทิ้งตามแบบฉบับพ่อสุดใจ
 ภาพ: www.thaingoo.org

กลุ่มอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอด อำเภอกุยบุรี ๖๖และอำเภอสามร้อยยอด จ.ประจวบคีรีขันธ์

ทุ่งสามร้อยยอดพื้นที่ชุ่มน้ำลำดับที่ 11 ของประเทศ พื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอดถือเป็นทุ่งน้ำจืดขนาดใหญ่ มีเนื้อที่ประมาณ 70 ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ อำเภอสามร้อยยอด และ อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำขนาดใหญ่แห่งหนึ่งในประเทศไทยที่มีความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืช สัตว์และธาตุอาหาร ส่งผลให้พื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอดเป็นพื้นที่ที่สำคัญและผูกพันกับวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น เนื่องจากเป็นแหล่งอาหาร แหล่งรายได้ อีกทั้งยังก่อให้เกิดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชุมชนในการพึ่งพาทรัพยากร

พื้นที่ชุ่มน้ำถือเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติอันหาค่ามิได้ เป็นระบบนิเวศที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวแตกต่างจากระบบนิเวศอื่น อีกทั้งยังมีปริมาณลดน้อยลงตามการขยายตัวของการพัฒนา และความเสื่อมโทรมลงจากหลายปัจจัยเช่น น้ำเน่าเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม นาุ้ง หรือซากพืชที่ทับถมกัน การทำประมงแบบทำลาย ภัยธรรมชาติ ฯลฯ จึงทำให้หลายฝ่ายเริ่มตระหนักในความสำคัญของพื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอด เห็นถึงความจำเป็นของการอนุรักษ์ต้นทุนทางทรัพยากรแห่งนี้ไว้เพื่อให้ได้ใช้ศึกษาและใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

“กลุ่มอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอด”

เมื่อประมาณปลายปี พ.ศ. 2548 มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์ และการสนับสนุนจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.)ภาคตะวันตก ได้ลงไปทำงานกระบวนการชุมชนในพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดอย่างต่อเนื่อง ประสานความร่วมมือกับชาวบ้านและชุมชนโดยรอบให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำ (แรมซาร์ไซต์, อนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ)

“กลุ่มอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอด” ได้ถูกจัดตั้งขึ้นมาเมื่อวันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2549 โดยการร่วมตัวของชาวบ้านรอบพื้นที่ทุ่งสามร้อยยอด เพื่อให้สมาชิกและชาวบ้านรอบพื้นที่ทุ่งสามร้อยยอดได้ตระหนักและร่วมมือกันเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่ทุ่งสามร้อยยอด และเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสวัสดิการชุมชน ที่ผ่านมา กลุ่มอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอด เป็นตัวหลักในการทำงานประสานความเข้าใจระหว่างภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน และชุมชนรอบทุ่งสามร้อยยอด ให้หันหน้าทำความเข้าใจกันและกัน ลดความหวาดระแวงไม่ไว้วางใจต่อกัน โดยมีเป้าหมายเพื่ออนุรักษ์ทุ่งสามร้อยยอดอันเป็นต้นกำเนิดของทรัพยากรที่เป็นปากท้องและชีวิตของชุมชนให้มีความยั่งยืนตลอดไป ท้ายที่สุดการประสานความเข้าใจร่วมกันก็สัมฤทธิ์ผล ชุมชนรอบทุ่งสามร้อยยอด ยินดีให้ความร่วมมือให้ทุ่งสามร้อยได้บรรจุไว้ในแรมซาร์ไซต์

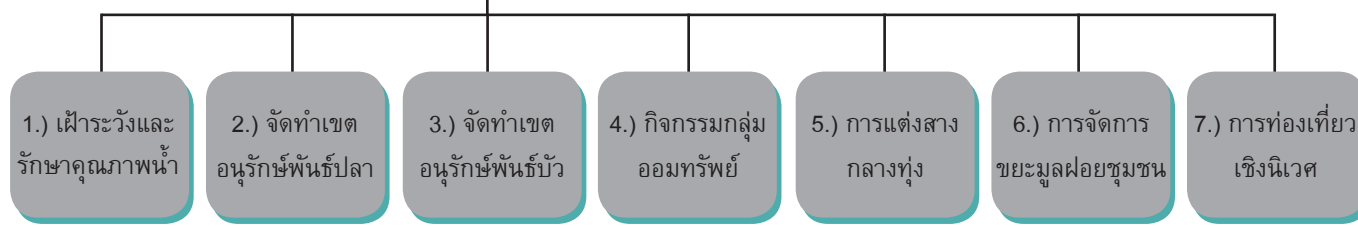

การดำเนินงานกิจกรรม

จากการหนุนเสริม สนับสนุนการทำงานขององค์กรชุมชนและทีมพี่เลี้ยงจากองค์กรพัฒนาเอกชน เจ้าหน้าที่ประสานความร่วมมือและพัฒนาเครือข่าย ของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทำให้กลุ่มอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอด ได้ดำเนินกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องโดยมีกิจกรรมดังนี้

กิจกรรม
ของกลุ่ม

การขึ้นทะเบียนทุ่งสาางร้อยยอดเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำโลก (Ramsar Site)

ผลที่เกิดขึ้นจากการทำงานร่วมกันคือ ได้รับความร่วมมือจากองค์กรชุมชน และหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เช่น การจัดเวทีพูดคุยแลกเปลี่ยน การจัดงานวันพื้นที่ชุ่มน้ำโลก การจัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอด ซึ่งชุมชนได้ประโยชน์จากการดูแลรักษาฟื้นฟูพื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอดทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม

สิ่งที่ชุมชนภาคภูมิใจมากที่สุดก็คือ พื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอดกลับมามีความอุดมสมบูรณ์อีกครั้งทรัพยากรสัตว์น้ำเพิ่มขึ้นส่งผลให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้นตามไปด้วย และที่สำคัญพื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอดได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญระดับชาติของประเทศไทย และระดับนานาชาติ เมื่อวันที่ 14 มกราคม 2551 *

แหล่งที่มาของข้อมูล: กลุ่มอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอด บ้านโรงเจ หมู่ที่ 2 ต. ไร่เก่า อ. สามร้อยยอด จ. ประจวบคีรีขันธ์

เครือข่ายอนุรักษ์

ลำน้ำป่าสักจังหวัดสระบุรี

สายน้ำประวัติศาสตร์

แม่น้ำป่าสักมีต้นกำเนิดมาจากป่าในเทือกเขาเพชรบูรณ์ในพื้นที่อำเภอด่านซ้ายจังหวัดเลยมีความยาวของแม่น้ำทั้งสิ้น 513 กิโลเมตรไหลผ่าน 5 จังหวัดด้วยกัน คือ จังหวัดเลย จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดลพบุรี จังหวัดสระบุรี และไหลไปบรรจบกับแม่น้ำเจ้าพระยาที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาลุ่มน้ำป่าสักมีลุ่มน้ำสาขาหลักอยู่ 8 ลุ่มน้ำสาขาและแบ่งออกเป็นลุ่มน้ำย่อยของแต่ละลุ่มน้ำสาขาได้อีก 48 ลุ่มน้ำย่อย

จังหวัดสระบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งในพื้นที่ลุ่มน้ำป่าสักและมีแม่น้ำป่าสักไหลผ่านใจกลางเมืองและในอีก 5 อำเภอได้แก่อำเภอรังนก อำเภอกำแพงแสน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ อำเภอเมือง และไหลไปสิ้นสุดเขตจังหวัดสระบุรีที่ ตำบลเวียง อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรีโดยมีระยะทางประมาณทั้งสิ้น 105 กิโลเมตร ซึ่งแม่น้ำป่าสักถือว่าเป็นแหล่งน้ำหัวใจที่สำคัญของจังหวัดสระบุรีที่ชาวสระบุรีได้อาศัยใช้เป็นแหล่งน้ำอุปโภคบริโภค ทำการเกษตร การอุตสาหกรรม การประมงและอื่นๆ

อีกทั้งแม่น้ำสายนี้ยังเต็มไปด้วยคุณค่าแห่งวัฒนธรรมและมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์มายาวนาน เป็นแม่น้ำหนึ่งในห้าสายของแม่น้ำศักดิ์สิทธิ์ “เบญจสุทธิดงคา” (ได้แก่ แม่น้ำบางปะกง แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำราชบุรี แม่น้ำเพชรบุรี) ที่ใช้ตักน้ำศักดิ์สิทธิ์เพื่อประกอบในพระราชพิธีมูรธาภิเษก รวมถึงพิธีศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ในพระบรมมหาราชวัง

ต่อมา มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจเป็นตัวนำ เปลี่ยนสังคมจากเกษตรกรรมสู่ภาคอุตสาหกรรม การค้า และการบริการ โดยการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้เพื่อการขยายการผลิต ได้ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต และทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และแม่น้ำป่าสักได้เสื่อมลง

ชุมชนขนาดใหญ่ต่างๆที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำป่าสัก เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ลำน้ำได้รับผลกระทบ โดยเฉพาะ เรื่องของการขยายตัวของชุมชน การปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำ และการเลี้ยงปลาในกระชังได้ส่งผลต่อคุณภาพน้ำของแม่น้ำป่าสักโดยตรงทำให้เกิดน้ำเสีย การขาดแคลนน้ำ พร้อมทั้งสูญเสียทรัพยากรป่าไม้และความหลากหลายทางชีวภาพ

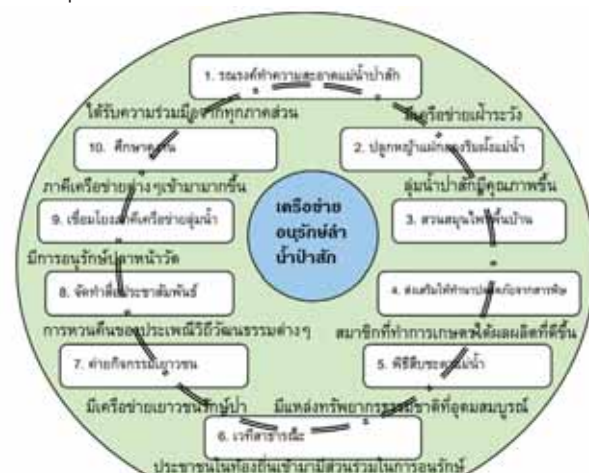
เครือข่ายอนุรักษ์ลำน้ำป่าสักสระบุรี

จากสถานการณ์ปัญหาที่กล่าวมา กลุ่มองค์กรชาวบ้าน ที่ตระหนักและเห็นถึงความสำคัญในการ

ฟื้นฟู พื้ทกษสิ่งแวดล้อมแม่น้ำป่าสักจึงได้รวมตัวกันฟื้นฟูสำนึกรักภพชรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของผู้คนทั้งสองฝั่งลำน้ำป่าสัก โดยการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ กระตุ้นและปลูกจิตสำนึก ให้ชุมชนโดยรอบตระหนักและหันมาร่วมกันฟื้นฟูคุณภาพน้ำที่กำลังวิกฤติ เพื่อให้สรรพชีวิตทั้งพืช สัตว์ คน ได้อาศัยและเติบโตอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลและมีความสุข ภายใต้แนวคิด “รักษน้ำป่าสัก เพื่อสรรพชีวิต ก่อนวิกฤติมาเยือน”

เดิมเครือข่ายใช้ชื่อว่า ชมรมอนุรักษ์แม่น้ำป่าสักอำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี ก่อตั้งเมื่อวันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2544 โดยได้รับการสนับสนุนและให้คำปรึกษาจากสำนักงานสาธารณสุขอำเภอเสนาให้ ในขณะที่นั้น จนถึง ปี พ.ศ. 2548 สำนักงานสิ่งแวดล้อมจังหวัดสระบุรี ได้ให้การสนับสนุนให้เป็นเครือข่ายของจังหวัดของสระบุรีโดยใช้ชื่อว่า “เครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมลำน้ำป่าสักสระบุรี” ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งสิ้น 570 คน เริ่มต้นได้รับงบประมาณจากโครงการ Zip และการสนับสนุนจากสมาชิกของชมรมฯ ในการนำมาดำเนินการด้านกิจกรรมต่างๆ จนถึงปัจจุบัน *

แหล่งที่มาของข้อมูล
21/1 หมู่ 3 ต. ต้นตาล อ. เสนาให้ จ. สระบุรี 18160
เครือข่ายอนุรักษ์ลำน้ำป่าสักจังหวัดสระบุรี
ผู้ประสานงานเครือข่ายฯ คุณ คิวพร บุตรชนินธุ์ 089-2416068
ประสานงานเครือข่าย นายทิสปาโมกษ์ ปรีภักข์ 089-8309808

ระเบิดน้ำใสไร้กลิ่นขมขื่น

อย่าเพิ่งตกใจ ระเบิดน้ำใสไม่ใช่ระเบิดทำลายล้าง แต่เป็นจุลินทรีย์ก้อนที่มีประโยชน์ ใช้เพื่อบำบัดน้ำเสีย ระเบิดน้ำใสหรือจุลินทรีย์ก้อนเกิดขึ้นจากการสังเคราะห์แสงของสาหร่ายสีเขียวแกมน้ำเงินที่ผสมกับความคิดสร้างสรรค์ของนายปัญญา สร้อยทอง ประธาน ทสม. จังหวัดนครปฐม ผู้ซึ่งเคยทำงานระดับชุมชนด้านการเฝ้าระวังเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของกลุ่มน้ำท่าจีนในเขตพื้นที่ จ.นครปฐมมาหลายปี ทำให้ทุกวันนี้แม่น้ำท่าจีนใสสะอาดขึ้นด้วยกลุ่มคนผู้ใส่ใจกับการฟื้นฟูลำน้ำ

แม่น้ำท่าจีน ใสสะอาดได้ด้วยระเบิดน้ำใส ที่มาภาพ <http://hatepink.exteen.com/20070616/entry>

กรณีระเบิดน้ำใส แสดงให้เห็นถึงการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ อย่างมีพลังและมีประโยชน์ไม่แพ้...หรืออาจจะยิ่งกว่าเทคโนโลยีที่นำมาจากภายนอกชุมชนเสียอีก

มาดูวิธีทำระเบิดน้ำใสไว้ใช้ที่บ้านกันดีกว่า

วัสดุอุปกรณ์

1. รำละเอียด	จำนวน	2	กิโลกรัม
2. รำหยาบ	จำนวน	1	กิโลกรัม
3. ทราयर่อนละเอียด	จำนวน	1	กิโลกรัม
4. กากน้ำตาล	จำนวน	1/2	กิโลกรัม
5. หัวเชื้อจุลินทรีย์ พ.ด. 6	จำนวน	1	กิโลกรัม

ขณะเป็นวิทยากรทำระเบิดน้ำใส

วิธีทำ

- นำรำหยาบ ทราयर่อนละเอียด ผสมคลุกเคล้าให้เข้ากัน
- นำ กากน้ำตาล หัวเชื้อจุลินทรีย์ ผสมกันแล้วนำไปผสมกับข้อ (1) แล้วคลุกเคล้าให้เข้ากันอีกที
- เติมรำละเอียดแล้วคลุกเคล้าให้เข้ากันแล้วลองบีบดูว่าเหนียวพอที่จะปั้นให้เป็นก้อนได้แล้วหรือยัง ถ้ายังก็ให้คลุกเคล้าต่ออีกสักพักก่อน พอได้ที่แล้วก็ให้ปั้นเป็นก้อนกลมๆให้แน่น หรือนำไปใส่ท่อพีวีซี (คิดค้นขึ้นมาเอง) ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 4-6 นิ้ว อัดให้แน่นแล้วนำไปฝังลมให้แห้ง ห้ามตากแดดเพราะจะทำให้เชื้อจุลินทรีย์ตายหรือหยุดทำงาน ถ้าแห้งก็นำไปใช้ได้เลย

วิธีใช้

ใช้โยนลงบ่อหรือพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีกลิ่นเหม็น 1 ก้อน น้ำหนักประมาณ 2 ชีด ใช้ได้กับพื้นที่ 10 ตารางเมตร จะย่อยสลายเศษซากพืชซากสัตว์ต่างๆตลอดจนโคลนตมได้ น้ำ และเพิ่มออกซิเจนให้กับน้ำ ถ้าน้ำเหม็นก็จะหายเหม็นภายใน 5 วัน ถ้าน้ำขุ่นก็จะหายขุ่นภายใน 20-30 วัน *

ค่ายรักษาสีสิ่งแวดล้อม โรงเรียนปทุมคงคา

“เยาวชนต้องปกป้องสิ่งแวดล้อมเพื่ออนาคตของตัวเอง”

หากไม่ใช่โครงการที่ดีจริง ค่ายรักษาสีสิ่งแวดล้อมของชมรมอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมโรงเรียนปทุมคงคาคงไม่มีต่อเนื่องมาถึงปีที่ 7 และได้รับความนิยมล้นหลาม โดยมีคนสมัครมากกว่า 200 คน ทั้งๆ ที่มีโควตารองรับแค่เพียง 80 คน เท่านั้น

ครั้งนี้เขาจัดค่ายเป็นเวลา 3 วัน 2 คืน ที่อุทยานแห่งชาติเขาชะเมา อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง

เหตุที่ค่ายนี้ได้รับความสนใจก็เพราะนอกจากน้องๆ ที่เข้าค่ายจะได้รู้จักเพื่อนใหม่ สนุกสนานเพลิดเพลินกับกิจกรรมนับไม่ถ้วนแล้ว ยังได้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมกลับไปใช้ที่บ้านและฝากเพื่อนฝูงคนใกล้ชิดแบบ “เพียบ”

ลองเข้าไปดูตัวอย่างกิจกรรมที่ชวนให้น้ำลายสอ (อยากเข้าไปร่วมบ้าง) กันดีกว่า เริ่มต้นเปิด màn ด้วย “ประเทศในฝันใช้พลังงานอย่างพอเพียง” การบรรยายอย่างมีสีสันให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับความรู้เบื้องต้นและปรับความรู้เกี่ยวกับสภาวะโลกร้อน รวมทั้งสถานการณ์ปัจจุบันของสิ่งแวดล้อมไทยและสิ่งแวดล้อมโลก

ส่วนกิจกรรมชื่อน่ารักอย่าง “แพนด้าน้อย” เป็นกิจกรรมที่แบ่งกลุ่มปิดตาพาเดินตามจุดที่กำหนด มีผู้พูดสร้างอารมณ์โดยเปรียบเสมือนผู้ถูกปิดตาเป็นลูกสัตว์ที่

พลัดพรากจากสัตว์ผู้ปกครอง กิจกรรมนี้ทำให้เด็กๆ เข้าใจและเห็นคุณค่าของสัตว์ป่ามากขึ้น

“วอล์ก แรลลี่” ถือเป็นกิจกรรมหลักและสำคัญ เพราะมีการแบ่งฐานต่างๆ ออกเป็น 8 ฐาน ครอบคลุมประเด็นสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมทั้งในแง่ตัวทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและตัวมนุษย์ผู้กระทำต่อสิ่งแวดล้อมดังนี้

1. ฐานดิน ให้ความรู้เกี่ยวกับดินที่มนุษย์กำลังกลุกลาน ทำลาย และใช้อย่างฟุ่มเฟือย
2. ฐานน้ำ ให้ผู้เข้าร่วมตระหนักเห็นความสำคัญของน้ำ และใช้น้ำที่ได้มาอย่างรู้คุณค่า
3. ฐานอากาศ สร้างสถานการณ์ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมตระหนักถึงภาวะอากาศเป็นพิษ
4. ฐานแสงสว่าง สร้างสถานการณ์ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมตระหนักถึงความสำคัญของแสงสว่าง
5. ฐานมนุษย์ ไม่ว่าจะอาชีพไหน เป็นใครก็สามารถช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและพลังงานได้
6. ฐานพลังงาน สร้างสถานการณ์ให้ผู้เข้าร่วมรู้ซึ่งถึงความร้อนของโลก ลำดับขั้นตอนที่มาของพลังงาน
7. ฐานสัตว์ป่า ให้ผู้เข้าร่วมเห็นความสำคัญของสัตว์ป่า และห่วงโซ่อาหาร
8. ฐานต้นไม้ ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมตระหนักเห็นความสำคัญของต้นไม้

ยังมีกิจกรรมที่น่าสนใจอีกมากมาย เช่น “หัวใจสะพายเป้” เป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้เข้าร่วมได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ “เนี่ยะเหรอ โลกมาया” ที่จะทำให้น้องๆ ปรับโฉมเปลี่ยนแปลงตัวเองให้เป็นนักแสดงได้ตามใจปรารถนา ขอเพียงแต่ตั้งใจที่พี่ๆ ให้เพื่อนำมาทำคิดทำละครเพื่อสิ่งแวดล้อม

ค่ายนี้เพิ่งผ่านไปสดๆ ร้อนๆ เมื่อ 5-7 พฤษภาคม 2551 ที่ผ่านมา หากเยาวชนคนใดสนใจเข้าร่วม ต้องรอค่ายครั้งที่ 8 ในปีหน้าอย่างใจจดใจจ่อแล้วหละค่ะ *

“สนุกอย่างมีสาระ” บรรยายภาคภายในค่าย

เปิดใจเด็กค่าย

วิภาวี ทองใส “ห้องแหง”

โรงเรียนนาสาทร บางนา

เมื่อปีที่แล้วห้องแหงเคยเป็นลูกค่าย ปีนี้ตั้งใจเลยอาสามาเป็นพี่ค่าย

“ค่ายปีที่แล้วช่วยให้แหงเป็นคนมองโลกในแง่ดี รู้จักพัฒนาตัวเองให้เป็นคนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ได้บอกเพื่อนๆ ว่าสิ่งไหนควรไม่ควรทำ และช่วยจัดค่ายเล็กๆ ให้กับโรงเรียนเซนต์โยเซฟบางนา แล้วมาช่วยพี่ๆ จัดค่ายสิ่งแวดล้อมที่โรงเรียนปทุมคงคาด้วย”

“อยากให้ทุกคนหันมาพัฒนาสนใจสิ่งแวดล้อม เพราะทุกคนที่เป็นเยาวชนต้องเป็นอนาคตของประเทศชาติ หากทุกคนยังไม่เริ่มต้นอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมวันนี้ วันข้างหน้าจะไม่มีใครช่วยดูแล ธรรมชาติจะไม่สวยงามเหมือนตอนนี้อากาศจะเสื่อมโทรมลงไปถ้าไม่มีใครมาช่วยดูแล”

นภทยา แดงอ่อน “ก๊ก”

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง

โรงเรียนของก๊กอยู่บนถนนที่ได้ชื่อว่าพลุกพล่านที่สุดแห่งหนึ่งของกรุงเทพฯ “สภาวะแวดล้อมที่เรายูมีแต่มลพิษ เวลาเดินหน้ารามต้องใช้ผ้าเช็ดหน้าปิดไม่จึ่งคงปอดดำตาย”

นอกจากค่ายลูกเสือของโรงเรียน ก๊กไม่เคยเข้าค่ายที่ไหนมาก่อนเลย ที่มาเข้าค่ายสิ่งแวดล้อมเพราะเป็นสิ่งที่ใกล้ตัว ทำได้ไม่ยาก อยากได้ประสบการณ์เกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อม อยากจะลองบ้าง

“มาแล้วได้เพื่อนใหม่ได้ประสบการณ์ได้ความเป็นผู้นำ ความเข้มแข็ง ความสามัคคี ได้ทุกอย่าง มาค่ายไม่ใช่ได้แค่เรื่องสิ่งแวดล้อม แต่ได้เรื่องวิชาการทางด้านวิทยาศาสตร์ สามารถไปเล่าให้เพื่อนๆ น้องๆ ฟังได้ว่าทำไมถึงเกิดเหตุการณ์แบบนี้ขึ้น”

“บางคนอาจคิดว่าทำไมต้องมารักษาสภาพแวดล้อม ไม่ได้เกี่ยวข้องกับฉัน ฉันไม่จำเป็นต้องพึ่งพาต้นไม้ ก๊กเคยคิดว่าไม่ต้องปลูกป่าก็ได้ พอมาสัมผัส มันเป็นอีกรูปแบบหนึ่งเลย รู้สึกดี ๆ มากๆ โดยเฉพาะตอนขึ้นเขา เหนื่อยมากๆ ไม่ไหวแล้ว แต่ต้นไม้ทำให้อากาศดีมาก ทำให้หายเหนื่อย”

ศวัชชัย ดีเทพ

โรงเรียนดุริยางคศิลป์ มหิดล ศาลายา

ศวัชชัยมาค่ายรักษ์สิ่งแวดล้อมเพราะอยากเจอและแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนใหม่ อยากรู้ว่าเพื่อน ๆ คิดอย่างไรเกี่ยวกับการรักษาธรรมชาติ แล้วไม่ผิดหวังเพราะค่ายนี้ทำให้เขารู้ว่า ทุกคนมีส่วนร่วมเหมือนกันหมดที่จะรักษาธรรมชาติไม่ว่าจะมีฐานะบรรดาศักดิ์ มีตำแหน่งหน้าที่อะไรก็ช่วยรักษาธรรมชาติได้ เพราะธรรมชาติเป็นสมบัติของทุกคน

“ไม่ว่าคุณจะเป็นนักดนตรี นักการเมือง เป็นหมอก็กต้องรักษาสิ่งแวดล้อมทุกคนต้องพึ่งพากันหมด ต้องใช้ทรัพยากรธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นอากาศหรือน้ำ และทุกอย่างที่อยู่บนโลก ใช้แล้วก็ช่วยกันรักษาหน่อย ทุกอย่างย่อยมีวันหมดหรือเสื่อมสภาพ เหมือนคนเกิดมาต้องตาย ธรรมชาติมีวันเกิดก็น่าจะมีวันตาย ถ้าเราไม่ดูแล” ศวัชชัยฝากบอกถึงเพื่อนๆ และผู้ใหญ่

อบต. หัวดอห...อบต. สีเข็ญว

องค์การบริหารส่วนตำบล หรือที่เราเรียกชื่อย่อกันติดปากว่า “อบต.” นั้น หลายๆ คนคงนึกถึงระบบการเมืองท้องถิ่น ที่คั่นหน้าคั่นตากับการสร้างถนน หนทาง ไฟฟ้า ประปาและเป็นเจ้าภาพหลักในงานเทศกาลต่างๆ ของตำบล ไม่น่าจะเกี่ยวข้องกับงานสิ่งแวดล้อมเท่าใดนัก อีกทั้งเป็นระบบการเมืองท้องถิ่นที่มีการผลิตเปลี่ยนแปลงหมุนเวียนตามวาระ 4 ปี งานสิ่งแวดล้อมอาจสะดุดลงเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงคณะผู้บริหารชุดใหม่ของ อบต. หลายๆ หน่วยงานหรือองค์กรด้านสิ่งแวดล้อมจึงมักจะมองข้ามภาคีที่สำคัญนี้ไป โดยแท้จริงแล้ว อบต. เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความสำคัญต่องานสิ่งแวดล้อมเชิงพื้นที่อย่างมาก เพราะเป็นหน่วยการปกครองที่กระจายครอบคลุมอยู่ทุกตำบลทั่วประเทศ มีความใกล้ชิดกับพื้นที่และมีศักยภาพในการพัฒนาต่างๆ เรียกได้ว่าใกล้ชิดประชาชนที่สุด นอกจากนั้นยังมีอำนาจและหน้าที่ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นตามที่กฎหมายสิ่งแวดล้อมกำหนด คือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพ

สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ปัจจุบันมีองค์การบริหารส่วนตำบลทั่วประเทศจำนวนทั้งสิ้น 6,746 แห่ง หากองค์การบริหารส่วนตำบลทุกแห่งทั่วประเทศให้ความสนใจและดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง ก็จะสามารถสร้างภูมิคุ้มกัน ปัญหาทางสิ่งแวดล้อม ปัญหาความขัดแย้ง รวม

ไปถึงภัยธรรมชาติของประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ **อบต.ขนาดเล็ก แต่หัวใจ (สีเขียว) ใหญ่** ตำบลหัวดอนเป็นตำบลขนาดเล็ก แต่โดดเด่นและอยู่ในความสนใจของหน่วยงานองค์กรทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคมมาโดยตลอด ได้รับการยกย่องเป็นตำบลต้นแบบเรื่องการจัดการป่าชุมชนที่ดีและ

“การขับเคลื่อนงานด้านสิ่งแวดล้อมของตำบล หัวใจสำคัญ คือ คนหรือประชาชน ทำอย่างไรจึงจะเกิดการมีส่วนร่วมมากที่สุด อันดับแรก อบต.ต้องเข้าหาประชาชน ไม่ใช่ให้ประชาชนมาหา แล้วช่องว่างของการทำงานก็จะลดลง งานก็สะดวกไม่สะดุด”
นายละคร กอมณี, นายกองการบริหารส่วนตำบลหัวดอน ประธานเครือข่าย ทสม.จังหวัดอุบลราชธานี

การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน จนได้รับขงพระราชทาน “พิทักษ์ป่าเพื่อรักษาชีวิต” จากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในปี 2541 และได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว จากคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ในปี 2545 ผลที่ตามมาวันนี้ คือ มีคณะผู้คนแคว่เวียนไปศึกษาดูงานการจัดการป่าชุมชนที่ป่าดงใหญ่วังอ้อวังถ้ำ และเข้ามาจัดค่ายเยาวชนอบรมธรรมชาติศึกษา ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมป่าดงใหญ่วังอ้อวัง ถ้ำอย่างไม่ขาดสาย ยังไม่นับรวมแกนนำคนสำคัญอย่าง นายละคร กอมนี นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหัวดอน ที่ได้รับความไว้วางใจจากชาวจังหวัดอุบลราชธานี สนับสนุนให้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าใหญ่ด้านสิ่งแวดล้อม คือ ประธานเครือข่าย ทสม. จังหวัดอุบลราชธานี อีกตำแหน่งหนึ่ง

ตำบลหัวดอนมีเรื่องราวที่น่าสนใจหลายอย่าง แต่ที่โดดเด่นและได้รับการยอมรับ คือ เรื่องของการจัดการป่าชุมชน และการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยจุดเริ่มต้นของเรื่องราวการจัดการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เริ่มมาจากควันไฟเผาถ่านเมื่อหลายสิบปีก่อน

เพื่อควีนไฟแห่งการทำลายกลายเป็นสายหมอกแห่งการอนุรักษ์

ย้อนกลับไปเมื่อปี 2500 ผืนป่าอันอุดมสมบูรณ์ริมลำเซบายในตำบลหัวดอนและตำบลใกล้เคียงเริ่มถูกบุกรุกทำลายเพื่อตัดไม้ทางเศรษฐกิจไปสร้างบ้านเรือน ทำเฟอร์นิเจอร์และเผาถ่าน ไม่มีวิธีไหนจะสามารถพลิกฟื้นป่าให้กลับมาอุดมสมบูรณ์ได้ หากคนในชุมชนไม่ร่วมมือกัน ในเมื่อยังมีชาวบ้านหลายสิบครัวเรือนยังได้ผลประโยชน์จากการตัดไม้และเผาถ่านอยู่ จะใช้ไม้แข็งจัดการก็อาจจะไม่สำเร็จ ดังนั้นในปี 2539 แกนนำชุมชนจึงปรับยุทธวิธีเสียใหม่ **ให้ผู้ทำลายกลายเป็นผู้อนุรักษ์** โดยได้จัดเวทีประชาคมเชิญชาวบ้านทั้งผู้ได้รับผลประโยชน์และเสียผลประโยชน์จากป่ามาหาข้อตกลงร่วมกันในการจัดการป่าอย่างประนีประนอม และทำแผนการอนุรักษ์ขึ้น จนได้รับผลเป็นที่น่าพอใจสมาชิกในชุมชนเลิกตัดไม้และยอมออกจากป่าเข้าร่วมเป็นผู้ดูแลอนุรักษ์ป่า ซึ่ง

จากการจัดเวทีประชาคมในครั้งนั้นนับเป็นก้าวแรกของการสร้างการมีส่วนร่วมของตำบลหัวดอนมาจนถึงปัจจุบัน

สายฝนแห่งความอุดมสมบูรณ์

จากความตั้งใจจริงในการอนุรักษ์ป่าของคนในชุมชนทำให้หน่วยงานราชการต่างๆ เห็นความสำคัญ จึงเข้ามาสนับสนุนและจัดอบรมอาสาสมัครพิทักษ์ป่า (รสป.) อย่างต่อเนื่อง จนก่อรูปร่างเป็นคณะกรรมการป่าพิทักษ์ป่าขึ้นมาเฝ้าระวังดูแลรักษาป่า โดยมีนายสีหา แก้วมงคล เป็นประธาน โดยมีสภาตำบล (ก่อนเปลี่ยนมาเป็น อบต.) ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ และเป็นผู้ประสานการทำงานภายในตำบล และสิ่งสำคัญที่สุดประการหนึ่งที่เปรียบเสมือนสายฝนโลมใจสร้างความชุ่มชื้นให้แก่ป่าและชุมชน ก็คือตัวแทนราษฎรได้มีโอกาสเข้าเฝ้าฯ รับฟังพระราชดำรัสในการดูแลรักษาป่าและรับขงพระราชทาน “พิทักษ์ป่าเพื่อรักษาชีวิต” จากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในปี 2541 ทำให้ประชาชนในพื้นที่สามารถรวมกันเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการอนุรักษ์ป่าดงใหญ่วังอ้อวังถ้ำ ในปัจจุบันป่าชุมชน 1,810 ไร่กลับมาสมบูรณ์อีกครั้งหนึ่ง ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับประโยชน์ร่วมกัน และกลายเป็นจุดเริ่มต้นของการหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชาวตำบลหัวดอนตลอดมา **กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของ อบต.หัวดอน** จากบทเรียนและต่อยอดการทำงานในการรักษาป่าเมื่อครั้งอดีต ตำบลหัวดอนได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้นในทุกๆ กิจกรรม อบต.หัวดอนได้จัดทำ **โครงการ อบต.เคลื่อนที่** เพื่อลงพื้นที่พบปะพี่น้องประชาชนในทุกหมู่บ้าน โดยจัดเวทีระดมความคิดเห็นรับฟังปัญหาและหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน รวมทั้งการประชาสัมพันธ์และนำเสนอผลการดำเนินงานของ อบต.ให้ประชาชนในแต่ละหมู่บ้านได้มีโอกาสซักถามและวิจารณ์การทำงานอย่างเปิดเผย อันเป็นการลดความเคลือบแคลงสงสัยและเป็นการลดช่องว่างในการทำงานระหว่างชุมชนกับ อบต. ทำให้ชุมชนกล้าแสดง

ความคิดเห็นมากขึ้น พร้อมทั้งจัดทำแบบสอบถามความคิดเห็นการทำงานของ อบต.เพื่อนำมาปรับใช้ในการทำงานต่อไป

ในปี 2548 อบต.หัวดอน ได้เข้าร่วมโครงการ อบต.สีเขียว ของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ที่เข้ามาสนับสนุนและอบรมการทำแผนชุมชนระดับตำบล จึงได้ขยายแนวความคิดการจัดทำแผนชุมชนไปสู่แต่ละหมู่บ้าน เพื่อให้ชุมชนสามารถจัดทำแผนของตนเองได้ อันเป็นการสนองความต้องการของคนในชุมชนได้อย่างแท้จริง โดยจัดทีม อบต.เคลื่อนที่เข้าร่วมการจัดทำแผนชุมชน ให้แต่ละชุมชนเสนอแผนงานโครงการและนำมาบรรจุเข้าแผนของ อบต.เพื่อจัดสรรงบประมาณและสนับสนุนการดำเนินงาน นอกจากนี้ อบต.ยังให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นยุทธศาสตร์อันดับที่ 2 ของตำบล และตั้งงบประมาณในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาคุณธรรม ถึง 40 เปอร์เซ็นต์ของงบประมาณในการดำเนินงานทั้งหมด

ติดต่อขอข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่

องค์การบริหารส่วนตำบลหัวดอน ถนนแจ้งสนิท ตำบลหัวดอน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี 34150
โทรศัพท์ 0-4523-2286
E-mail : Huadon@tailocaladmin.go.th

เคยเป็้ญญ หิงงาม สามร็อยยอด
พื้ชพรรณ พก สั้ตว์นาหนา ปลอดรัย ใ้ท้งองน้ำ
ป่าบก ทุ่งน้ำจืด ป่าชายเลน ทะเลรวม ระบบนิเวศ
ผ่ามพื้ยงเศษขณะชั่ว คราวหลัง มลายหาย
น้ำเสีย นากุ้งปล่อย ละเลย ไร่้แล
ท้งซากความอดมแผ่ซ่าน รางใจ

ทุ่งสามร้อยยอด เป็นทุ่งน้ำจืดใหญ่ที่สุดที่มีอาณาบริเวณอยู่ในอุทยานแห่งชาติของประเทศไทย มีเนื้อที่ประมาณ 13,000 ไร่
ปกคลุมชุ่มน้ำตลอดทั้งปี มีทั้งป่าเบญจพรรณ ป่าชายเลน พรุ ซึ่งเป็นที่อยู่ของสัตว์น้ำและนกรวม 316 ชนิด
มาปัจจุบันบริเวณโดยรอบทุ่งสามร้อยยอดกำลังเสื่อมโทรมจากการปล่อยน้ำเสียของนากุ้งที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในพื้นที่
รวมกับการสูบน้ำไปใช้ในภาคเกษตร ทำให้เกิดความแห้งแล้งในฤดูแล้ง ป่าประเภทต่างๆ ถูกทำลาย ที่อยู่อาศัยของสัตว์
ต่างๆ หดไป จนพื้นที่ที่ยังความอุดมสมบูรณ์ให้สัตว์น้อยใหญ่เหลือน้อยเต็มที

อาหารการกินแห่งลุ่มทะเลสาบ

รายการอาหารที่ไม่ใช่แค่เพียงการกิน

แม้จะบรรจุสูตรอาหารไว้สละตัดเผ็ดเปรี้ยวจัดจ้านชนิดที่ได้ยินแล้ว น้ำลายไหลไว้เต็มเล่ม เช่น ข้าวย่ำสายรุ้ง แกงส้มปลาบอก และยำหัวโหนด (หัวตาล) แต่หนังสือเล่มนี้เป็นมากกว่ารายการอาหาร ดังที่เขาจั่วหัวไว้ว่า “รายการอาหารที่ไม่ใช่แค่เพียงการกิน” ทั้งนี้ เพราะก่อนจะเห็นเป็นจานพร้อมตักเข้าปาก คุณจะมีรู้ลึกจริงตั้งแต่ “ก่อนเข้าครัว” ว่าพืชผักและปลามาจากไหน เลยไปจนถึง “เบื้องหลังครัว” ว่าใครกำลังปกป้องรักษาทะเลสาบ

พื้นที่ลุ่มทะเลสาบสงขลาครอบคลุมจังหวัดพัทลุง สงขลา และ นครศรีธรรมราช เป็นดินแดนสามน้ำ คือ น้ำจืด น้ำกร่อย น้ำเค็ม มีภูมิประเทศแบบ “ควนเขานาเล” และประกอบด้วยคนหลากหลายเชื้อชาติ ทั้งคนทะเลสาบดั้งเดิม คนเชื้อสายมาลายู และคนเชื้อสายจีน จึงเป็นที่มาของอาหารจานเด็ดหลายร้อยสูตร หลากหลายรสชาติที่หากินที่ไหนไม่ได้อีกแล้ว

“ในรอบสามทศวรรษที่ผ่านมา เมื่อระบบนิเวศลุ่มทะเลสาบถูกทำลายไป วัฒนธรรมอาหารการกิน การทำอาหารของคนลุ่มทะเล

สาบก็เปลี่ยนไป เพราะผู้คนได้ตกอยู่ใต้ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจตลาดเป็นส่วนใหญ่ ระบบความสัมพันธ์แบบเกลดวนเขานาเลได้ลอบทบาทลง การหันกลับมาฟื้นฟูนิเวศลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาจึงเป็นหนทางสำคัญ ที่นอกจากจะได้รสชาติอาหารแบบดั้งเดิมกลับมา รวมทั้งการหันมาทำกินและปรุงอาหารให้ขึ้นอยู่กับฤดูกาลและนิเวศตามธรรมชาติจะได้รสความอร่อยเผ็ดเปรี้ยวจัดจ้านกลับมาแล้ว ยังเป็นการฟื้นฟูลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ร่วมกันอีกด้วย”

การที่กลุ่มสตรีรอบทะเลสาบลุกขึ้นมาทำหนังสือ ไม่ใช่แค่เพียงถ่ายทอดรสชาติและมีมือการทำอาหารเท่านั้น แต่ยังหมายให้หนังสือเล่มนี้เป็นเครื่องกระตุ้นเตือนให้คนรอบทะเลสาบได้เห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติใกล้ตัว และตอกย้ำถึงเจตนารมณ์ที่จะยืนหยัดพิทักษ์และหยุดยั้งการทำลายระบบนิเวศลุ่มทะเลสาบ เพราะหากอาหารหมดไป หลักประกันด้านอาหารก็จะถูกสั่นคลอน มิเพียงขาดอาหารเลิศรสคุ้นลิ้น แต่วิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่สืบทอดมาหลายร้อยปีก็จะแหลกสลายตามไปด้วย

ข้อมูลหนังสือ

พิมพ์ครั้งแรก มกราคม 2551

จัดพิมพ์โดย เครือข่ายสตรีรอบทะเลสาบ

โทรศัพท์ 08 9976 7578

สมาพันธ์ชาวประมงทะเลสาบ โทรศัพท์ 0 7445 5529

สมาคมรักษ์ทะเลไทย โทรศัพท์ 0 7444 8356

มูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โทรศัพท์ 0 2939 3560-62

จัดจำหน่าย สายส่งศึกษา บริษัทเคล็ดไทย จำกัด

โทรศัพท์ 0 2225-9536-40

ราคา 250 บาท

รายได้สมทบกองทุนในการอนุรักษ์ฟื้นฟูลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

ปลาบอกต้มส้มโหนด

แกงเลียงน้ำใส

ต้มขมิ้นปลาบุงตรี

๖๖๖ พิธีชิงชิง

อาหารเลิศรสจากป่าชายเลน

คุณอาจเคยได้ยินว่า “เพรียงทราย” เป็นอาหารอันโอชะของกุ้ง แต่คนที่บ้านปากคลองน้ำเขียว จังหวัดตราดเขาถือว่าเพรียง เป็นอาหารเลิศรส เป็นทั้งแหล่งโปรตีนและแหล่งรายได้ ด้วย ราคา กิโลกรัมละ 250-300 บาท ชาวบ้านหลายครอบครัวถึงขนาดยึด เป็นอาชีพเลี้ยงดูส่งเสียลูกจนเรียนหนังสือจบนั้นเลยทีเดียว

ตัวอย่างอาหารที่ทำจากเพรียง

เพรียงที่กล่าวถึงคือ “เพรียงใหญ่” เป็นสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำตระกูลเดียวกับหอย ลำตัวขาวขุ่น เปลือกมีสองฝาสีขาวขอบอาศัยอยู่ใน ขอนไม้ตามป่าชายเลนทั้งไม้เป็นและไม่ตาย การหาเพรียงทำได้ด้วยการใช้มิดหรือขวานผ่าไม้ที่เพรียงเจาะเป็นรูและดึงตัวออกมา การ บริโภคเพรียงถือเป็นดาบสองคม แง่ดีคือทำให้ต้นไม้ในป่าชายเลนไม่ แน่นเกินไป และชี้เพรียงเป็นปุ๋ยอย่างดีให้กับต้นไม้โดยรอบ แต่แ่ง เสียก็คือทำให้มีการตัดไม้ในป่าชายเลนมากขึ้น

ทุกวันนี้ไม้ขายเลนจำพวกตะบูน ตะบัน และประดู่ทะเล ซึ่งเป็น พันธุ์ไม้หายากและเป็นที่อยู่อาศัยสุดโปรดของเพรียงลดน้อยลง ชาว ปากคลองน้ำเขียวหาเพรียงได้ยากขึ้น เป็นเหตุให้พวกเขาเริ่มเพาะ พันธุ์ไม้หายาก และทดลองเลี้ยงเพรียงในไม้อื่น เช่น ไม้ยางพารา ซึ่ง หากทำได้สำเร็จ นอกจากจะช่วยอนุรักษ์ไม้หายากใกล้สูญพันธุ์ในป่า ชายเลนแล้ว ยังทำให้มีเพรียงกินกันอย่างอิ่มหนำสำราญต่อไป

อาหารจากเต็ด

คุณพ่อบ้านชาวปากคลองน้ำเขียวนิยมกินเพรียงสดๆ โดยมีพริก เกลือ และผักแก่ลัม เหมือนกินหอยนางรมสด ว่ากันว่าเป็นยาได้ปั้ง ดี (โปรดใช้วิจารณญาณ) แต่คุณแม่บ้านนิยมนำมาแกงเลียง หรือต้ม จืดใส่หัวปลี วิธีการทำก็เหมือนการทำแกงเลียงหรือต้มจืดทั่วไป เพียงแต่เปลี่ยนจากกุ้งสดมาเป็นเพรียงก็ได้รับรสชาติแตกต่างไปอีก แบบ *

กินกันสดๆ

นำไม้กลับบ้าน